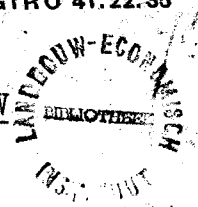


LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG (Schev.) - VAN STOLKWEG 29 - TELEF. 55.23.50 - GIRO 41.22.35

HET PEDRIJFSECONOMISCH ONDERZOEK IN DE LANDBOUW



290
158

Het is noodzakelijk zich voortdurend rekenschap te geven omtrent de doeleinden, die aan het economisch onderzoek worden gesteld, en de wegen, die het best kunnen worden gevolgd voor het verwezenlijken van deze doeleinden. Overbodig, omslachtig en half werk moet worden vermeden. Het is zaak de beschikbare krachten en geldmiddelen zo doelmatig mogelijk te gebruiken.

A. De doeleinden.

Twee doeleinden zijn van het begin af nagestreefd:

1. een basis te hebben voor de prijsbepaling van de landbouwproducten;
2. concrete aanknopingspunten te verkrijgen voor de bedrijfseconomische voorlichting ter verbetering van de bedrijfsvoering.

Ad 1. Basis prijsbepaling.

De basis voor de prijsbepaling werd tot nu toe gezocht in het berekenen van kostprijzen van de afzonderlijke producten, terwijl daarnaast aandacht werd geschonken aan de rentabiliteit van het bedrijf als geheel. De "nieuwe koers", die in de landbouwpolitiek is ingeslagen is voor mij aanleiding geweest de vraag aan het Dagelijks Bestuur van het L.E.I. voor te leggen of doorgegaan moest worden met het berekenen van kostprijzen van de afzonderlijke producten dan wel of volstaan kon worden in de toekomst met het berekenen van de waarschijnlijke rentabiliteit van het gehele bedrijf in bepaalde gebieden en van bepaalde bedrijfstypen.

Over dit punt is helaas enig misverstand ontstaan in de kringen van de Stichting v/d Landbouw, nl. dat de vraag is opgevat als een voorstel in een bepaalde richting. Hierbij erken ik, dat de nota voor de Akkerbouwcommissie, die een nadere toelichting gaf van de methode, die gevolgd zou kunnen worden, indien als doel van het onderzoek de rentabiliteitsberekening van het gehele bedrijf zou worden gesteld, dit misverstand in de hand heeft gewerkt. In mijn mondelinge toelichting ter vergadering van de Akkerbouwcommissie meen ik evenwel de zaak duidelijk te hebben gesteld. Ondertussen is mij duidelijk gebleken op de vergadering van de Akkerbouwcommissie, uit de brief van het Hoofdbestuur van de Stichting v/d Landbouw aan het Dagelijks Bestuur van het L.E.I. en ter vergadering van het Dagelijks Bestuur van het L.E.I., dat het Hoofdbestuur van de Stichting vast wil houden aan kostprijsberekening van de belangrijkste landbouwproducten. Van Overheidszijde werd in het Dagelijks Bestuur die behoefte niet zo dringend gevoeld, maar was er ook geen bezwaar tegen de kostprijsberekeningen te blijven uitvoeren.

2286947

60/948

Dit punt meen ik dan ook als afgedaan te kunnen beschouwen. Duidelijk is gebleken, dat prijs gesteld wordt op kostprijsberekeningen van de belangrijkste landbouwproducten voor de prijsbepaling.

Ad 2. Bedrijfsvoorlichting.

Het accent valt hierbij niet op de kostprijzen van de afzonderlijke producten, maar op de rentabiliteit van bepaalde bedrijfsonderdelen en financiële gevolgen van wijzigingen in de omvang van de voortbrenging der verschillende producten, de keuze van de middelen en de organisatie van de werkzaamheden. Bij de bedrijfsstudie moeten de onderdelen worden geanalyseerd, maar altijd in het kader van het gehele bedrijf.

Uiteraard kunnen in de eerste plaats de deelnemers aan de bedrijfsboekhouding profijt trekken van de gewonnen inzichten. De hoge kosten, die ervoor gemaakt worden zouden evenwel niet gerechtvaardigd zijn, indien ook niet resultaten kunnen worden verkregen waarmee een grotere kring boeren haar voordeel kan doen.

B. De wijze van werken.

Het doel en de aard van het materiaal zijn in hoge mate beslissend voor de weg, die gevolgd moet worden. De toetssteen zal de deugdelijkheid en betrouwbaarheid moeten zijn.

1. Voor de kostprijsberekening is tot nu toe de methode gevolgd om uit te gaan van rekenkundig gemiddelden van de diverse posten en voorzover mogelijk van meerdere jaren. Speciaal ten aanzien van de akkerbouwbedrijven blijkt echter het aantal bedrijven, gezien de grote verschillen onderling, te klein te zijn om er een betrouwbaar gemiddelde uit te trekken. Vergroting van het huidige aantal van 150 akkerbouwbedrijven tot bijv. 300 heeft het bezwaar, dat de kosten verbonden aan een gedetailleerde administratie van deze bedrijven zeer hoog zijn, nl. ruim f. 600,-. Bovendien is het uiterst moeilijk een zo groot aantal boeren bereid te vinden de vele aantekeningen voor deze uitvoerige boekhoudingen te maken. Momenteel hebben wij reeds te kampen met een te groot verloop, waardoor de zo gewenste continuïteit in gevaar wordt gebracht.

Voor de betrouwbaarheid van de berekeningen is het noodzakelijk de basis te verbreden. Door eenvoudiger administratie menen wij de kosten per bedrijf tot de helft terug te kunnen brengen en het aantal bedrijven te kunnen verdubbelen. In het kort komt de wijziging in de administratie op het volgende neer:

a. Voor de helft der bedrijven per gebied wordt de tijdschrijving gehandhaafd, voor de andere helft (de uitbreiding) wordt deze niet nodig geacht.

b. Per bedrijf worden geen kostprijzen meer berekend. Dit geeft een enorme besparing aan verwerkingsarbeid.

Voor de kostprijsberekening, wordt nu per gebied een standaard-bedrijfstype afgeleid uit de gegevens. Met behulp van het beschikbare materiaal wordt oordeelkundig - dus niet door mechanisch gemiddelden te berekenen - de opbouw van de kosten en de opbrengsten samengesteld, zodat per product een voorgerecalculeerde kostprijs en de totale rentabiliteit van het standaardbedrijf wordt verkregen. De berekende totale rentabiliteit van het standaardbedrijf kan dan ter toetsing worden vergeleken met de gemiddelde rentabiliteit van het volledige aantal beschikbare bedrijven per gebied, waaraan de gegevens zijn ontleend.

Ik kan mij voorstellen, dat deze beknopte uiteenzetting U niet zonder meer de overtuiging zal schenken, dat deze methode tot betere resultaten leidt, dan de tot nu toe gevolgde. Gelukkig kan ik U evenwel een concreet voorbeeld van de nieuwe wijze van werken voorleggen in concept-rapport no 115, dat 8 April door de Commissie van Advies bestaande uit de volgende heren is beoordeeld.

Ir H.T. Tjallema, Ir J. Neuteboom, Ir T.A. Edzes, H. Hilgenga, P. Kloen Pzn. en P. Schipper.

Deze commissie was van oordeel, dat de nieuwe methode beter is dan de oude en wel op de volgende gronden.

1. Men kan op deze wijze beter het gemiddelde bedrijf van de streek benaderen. De uitschakeling van bijzondere teelten, zoals pootgoed e.d. is nu beter mogelijk.
2. De beoordeling door de commissie van deskundigen van de onderdelen der kostprijsberekening is beter mogelijk, daar een bepaalde cultuurmethode wordt gevolgd en niet meer wordt gewerkt met een gemiddelde van verschillende cultuurmethodes. Zo bleek, dat de extra kosten voor de pootgoedteelt op deze wijze beter konden worden uitgeschakeld dan uit de boekhouding was af te leiden.

De commissie verklaarde dan ook unaniem accoord te gaan met de werkwijze en de inhoud - op enkele kleine wijzigingen na - van het concept-rapport.

Zeer tot onze spijt moesten wij verleden jaar de pogingen opgeven om tot kostprijsberekeningen te komen van de belangrijkste producten van de gemengde bedrijven op de zandgronden. Dit vond zijn oorzaak vooral in het onvoldoende administratief vastleggen van het verbruik van voedermiddelen van eigen bedrijf en de toerekening van de aanwezige half-productieve arbeidsuren. Zonder nog op dit moment een concrete toezegging te kunnen doen mag ik toch wel zeggen, dat ik de hoop koester, dat met deze nieuwe methode ook een bevredigend resultaat

voor de kostprijsberekening van de belangrijkste producten van de gemengde zandbedrijven kan worden bereikt. In elk geval zal dit vraagstuk t.a.v. de zandbedrijven opnieuw ernstig worden onderzocht. Het aantal bedrijven (400) op de zandgronden, dat nu door ons geadmineistreerd wordt is bevredigend te achten.

Voor de weidebedrijven (bijna 300) zijn wij langzamerhand ook behoorlijk gedocumenteerd. In deze sector doen zich geen bijzondere vraagstukken voor.

Hetzelfde geldt voor de pluimveebedrijven (150).

2. Voor de bedrijfsvoorlichting ontwikkelt zich langzamerhand een bruikbare methode van bedrijfsanalyse. Hierbij hebben wij naast onze eigen ervaring ook geprofiteerd van de ervaring in andere landen. In 1947 hebben de heren v. Nieuwenhuyzen en Veldink voor dit doel een studiereis naar Denemarken ondernomen. De heer H.J. Louwes had gedurende zijn studie in de Verenigde Staten gelegenheid de daar gevolgde wijze van werken grondig te bestuderen. De veeljarige ervaring in het buitenland, zowel als de korte ervaring in eigen land wijzen beide in dezelfde richting, nl. dat de berekening van de afzonderlijke kostprijzen voor de bedrijfsanalyse weinig betekenis heeft. De verdeling van alle kosten over de verschillende gewassen, die veel arbeid vraagt, vergroot het inzicht weinig. Beter resultaat levert de vergelijking van de afzonderlijke kostenfactoren in haar geheel. Ook van deze wijze van werken voor bedrijfsanalyse kan ik een concreet voorbeeld aan U voorleggen in overzicht no 110.

Voor de verdere ontwikkeling van de bedrijfsanalyse, waarover reeds veelvuldige en diepgaande besprekingen zijn gevoerd in de Contact-commissie L.E.I. en Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst, lijkt het ons evenwel gewenst te komen tot instelling van een vaste commissie voor Bedrijfseconomisch Onderzoek, waarin ook vooraanstaande deelnemers aan de bedrijfsboekhouding zijn opgenomen. Dit punt kan dan in deze commissie nog nader worden bestudeerd. In principe besloot het Dagelijks Bestuur van het L.E.I. reeds in haar laatste vergadering tot instelling van een dergelijke commissie.

Den Haag, 9 April 1949.

De Directeur,
Dr J. Horring.

Pijl.: concept-rapport no 115.
overzicht no 110.